

місцевості, так і в містах [1;2].

Навчальна екологічна стежка може створюватись на власній території школи, гімназії, ліцею, позашкільного або дошкільного дитячого закладу, де є певні насадження: квітники, сад, дендрарій, навчально-дослідна ділянка та інші рукотворні або природні об'єкти (гніздо лелеки, колонія граків, кормові та гніздові майданчики для звірів та птахів, ентомологічний мікрозаказник тощо).

Екологічні стежки якнайкраще підходять для науково-дослідницької роботи школярів. Головне, щоб було створено відповідні зупинки, які б забезпечили методичну основу маршруту, до якої входять методика проведення екскурсії та показу об'єктів стежки, планування рекреаційного навантаження.

Головним завданням екологічної стежки «Дивосвіт природи Прикарпаття», розробленої нами у селищі Битків і селі Пнів Долинського району Івано-Франківської області, є формування екологічної культури учнівської молоді. Ця стежка дає можливість на практиці використовувати здобуті у курсі біології знання, що забезпечує практичний підхід до формування екологічної свідомості. Вона має великі можливості для пошуково-дослідницької і природоохоронної роботи школярів. Розроблені й апробовані нами дослідницькі завдання включають у себе фенологічні спостереження, вивчення видового складу флори і фауни, стану ценопопуляції, ґрунтового шару, дослідження органолептичних властивостей води різних водойм, оцінювання стану атмосферного повітря методом фітоіндексацій та ін. Учні пропонуються прийняти рішення щодо збереження екологічної рівноваги в довкіллі, обговорити реальну екологічну ситуацію в лісі чи на вулиці, зробити експертні очікування, практично розв'язати проблему.

Експериментальне дослідження впливу розробленої нами дослідницької діяльності 9-класників на навчальній екологічній стежці «Дивосвіт природи Прикарпаття» показав, що вона має позитивний вплив на формування пізнавального інтересу до біології. Це проявилось на успішності з біології в цілому. Якщо рік тому, до експерименту, у 8 класі середній бал учнів з біології становив 7,7, то у 2014 р. середній бал з біології у тому ж таки, тепер 9, класі становить 8,1, що на 0,4 бала вище. Тому можемо стверджувати, що:

1. Організація навчальної екологічної стежки, екскурсійної роботи на ній вирішує багато педагогічних проблем: допомагає учневі реалізуватися як творчій індивідуальності; розвиває творчу думку та навички роботи з додатковою літературою; допомагає вирішити проблеми практичної орієнтації учнів. У школярів з'являється впевненість у своїх силах, а досвід практичної діяльності знадобиться не тільки в самонавчанні, а і в подальшому житті;

2. Навчально-екологічну стежку слід використовувати: освітньо (з учнями 4-11 класів для доповнення-вивчення або закріплення відповідних тем уроку; для проведення гурткових занять); освітньо-пізнавально (для проведення практичних природоохоронних робіт, екологічних тренінгів; для проведення тематичних та загально-оглядових екскурсій; для проведення навчально-виховних, ігрових екскурсій (з дітьми дошкільного віку та учнів 1–4 класів);

3. Для організації практичних занять під час екскурсій на стежці важливо застосовувати різноманітні новітні методи навчання: інтерактивні, евристичні, рефлексивні, візуальні, сугестивні;

4. Навчально-екологічна стежка має велике значення у роботі з обдарованими дітьми. Слід передбачати, щоб кожне заняття на її маршруті викликало у дітей необхідність проявляти свої таланти, свою обдарованість.

Література

1. Бойко М.Ф. Використання екологічних стежин для екологічної освіти студентів / М.Ф.Бойко // Екологічна освіта і виховання: матеріали Всеукр.наук.-практ. конф. – К., 2000. – С.181-185.
2. Волошин І.М. Екологічне виховання молоді під час практик, туристичних походів, масовий видовищ серед природи // Біологія і хімія в школі. – 2012., – №3. – 115-120.
3. Гончаренко Г.Є. Екологічна стежка – одна із форм природоохоронної роботи: навч. посібник / Гончаренко Г.Є., Совгіра С.В. Тімець О.В., Козинська І.П., Бабій Ю.О., Ситник О.І. – К.: Інтерлінк, 2004. – 56 с.
4. Коваленко Л., Попова О., Ужевська С. До методики організації екологічних стежок // Біологія і хімія в школі. – 2003. – с.45-47.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ

*П.С. Кириленко
Полтава, Україна*

В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім — Батьківщина.

Л. Костенко

*Любїть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну,
красу її вічно живу і нову і мову її солов'їну.*

В. Сосюра

Патріотичне виховання підрастаючого покоління завжди було одним з найважливіших завдань

сучасної школи, адже дитинство і юність – найбільш благодатна пора для прищеплення священного почуття любові до Батьківщини.

Під патріотичним вихованням розуміється поступове формування в учнів любові до рідного краю, країни, її природи, національної та самобутньої культури. У сучасних школах робота з патріотичного виховання не менш важлива і актуальна. Вона спрямована на знайомство з витоками національної культури, формування почуття любові і гордості за свою країну, за свій народ, поваги до його звершень, героїчного минулого, формування почуття любові до рідного краю, до його природи.

Планомірна робота з патріотичного виховання школярів неодмінно дасть позитивні результати. Великими потенційними можливостями у патріотичному вихованні володіють позакласні заходи в школі. Розвиток української держави і суспільства ставить нові завдання в галузі виховання молодого покоління. У світлі цих завдань підвищується значимість патріотичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл. Даний напрямок виховання повинен внести вагомий, а в деяких випадках – вирішальний внесок у справу формування гідних громадян, підготовки умілих і сильних захисників Вітчизни.

Як говорив президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв, «Фундамент патріотизму - це рівноправність усіх громадян і їхня спільна відповідальність за честь Батьківщини. Але без впевненості в майбутньому не можна побудувати повноцінну державу. Життєво важливо, щоб цілі держави і громадянина збігалися по всіх основних напрямках. Це і є головне завдання держави». І ми не маємо права не погодитись із цим, адже громадяни довіряють державі тільки тоді, коли є перспектива, є можливості для розвитку, особистого і професійного зростання. Держава і народ повинні це усвідомлювати і працювати разом. Треба виховувати в собі і наших дітях новий український патріотизм, і насамперед, гордість за країну і її досягнення.

Але сьогодні на новому етапі побудови держави таке розуміння вже недостатнє і ми повинні прагматично подивитися на це питання. Ми любимо країну, ми нею пишаємося, якщо держава гарантує кожному громадянину якість життя, безпеку, рівні можливості та перспективи. Тільки такий підхід дає нам прагматичний і реалістичний погляд на питання патріотизму і його виховання.

Наші діти і онуки повинні віддавати перевагу життю на батьківщині, відчуваючи, що їм тут набагато краще, ніж на чужині. Кожен громадянин нашої країни повинен знайти в собі відчуття господаря на своїй землі.

Таким чином, передбачається орієнтація школи не тільки на повідомлення учням певної суми знань, а й на розвиток моральних якостей особистості, в тому числі і патріотизму.

Виховні традиції українського народу пов'язувалися з формуванням у юнацтва почуття любові до рідного дому і близьких людей, до малої батьківщини, до своєї Вітчизни, прагнення власною працею примножити гідність і благополуччя народу. У наші дні до завдань освіти повинно не тільки входити укорінення у свідомість молодого покоління священних понять, що визначають духовне життя нації: Батьківщина, родина, рідна мова, рідна природа, народ, його історія, віра, духовна культура в цілому – але і всіляко заохочуватись. Все це - фундамент становлення особистості. Проблема патріотичного виховання вимагає вивчення і всебічного аналізу змін, котрі відбуваються в суспільстві, процесів і явищ, що роблять вплив на суспільну свідомість, думки, настрої, традиції, взаємини, на процес виховання і практику соціально-педагогічної діяльності в країні. Особливого значення набуває пошук і розробка нових підходів до виховання школярів, які враховують систему їхніх цінностей та інтересів, відповідних тенденціям розвитку українського суспільства та системи освіти.

Актуальність педагогічного спостереження за проблемою патріотичного виховання у сучасних українських школярів обґрунтовується в наступному:

по-перше - необхідністю більш глибокого і всебічного аналізу сутності, змісту, структури патріотизму, його ролі і місця в системі виховання підростаючого покоління в контексті основних змін, що відбуваються в суспільстві, і його військової організації;

по-друге - протиріччям між величезним потенціалом патріотизму у формуванні найважливіших якостей сучасних школярів;

по-третє - необхідністю докорінного поліпшення діяльності з виховання патріотизму у школярів з урахуванням їхніх вікових, психолого-педагогічних особливостей, особистих і групових інтересів і цінностей, змін у суспільстві на основі створених на початку XXI ст. в нашій державі умов, що сприяють патріотичному вихованню, реалізації відповідних сьогоднішнім реаліям методів, форм, засобів виховання патріотизму у школярів;

по-четверте - необхідністю забезпечення більшої науковості, системності, цілеспрямованості, активності та результативності патріотичного виховання школярів;

по-п'яте - потребою держави у забезпеченні захищеності особистості, суспільства і держави з урахуванням наявності численних зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, в першу чергу пов'язаних із різко підвищеною діяльністю терористичних та екстремістських організацій.

Тож концептуальне і технологічне рішення проблеми патріотичного виховання учнів

загальноосвітніх шкіл є досить актуальним для розвитку педагогіки, в цілому для українського суспільства.

Патріотичне виховання школярів покликане педагогічними засобами і методами формувати і розвивати у юного громадянина найважливіші морально - психологічні якості, які необхідні йому і як майбутньому захиснику Вітчизни, готовому і здатному вносити свій внесок у забезпечення безпеки особистості, суспільства, держави, так і в цілому як людині, особистості, трудівнику, громадянину України: твердість характеру, відповідальність, працьовитість, самовіддача, законослухняність і т.д.

З початку ХХІ в. в Україні багато в чому завдяки зусиллям громадськості та безпосередньо наукової спільноти, гуманітаріїв, педагогів, працівників сфери освіти відзначаються, хоч і з не великою швидкістю, процеси відродження та активізації виховної складової в діяльності освітніх установ, силових структур. Відбувається переоцінка цінностей, відродження значення і потреби громадянських, патріотичних поглядів і переконань. Складається розуміння того, що почуття національної самосвідомості і почуття любові до Батьківщини повинні формуватися не стихійно, а бути виховані в людині сім'єю, школою, системою освіти. З самого раннього віку потрібно закладати в дітях патріотизм за допомогою батьків і надалі виховувати його в установах освіти на всіх її ступенях і рівнях.

Отже, завдання виховання громадян-патріотів, що стоїть перед педагогами, працівниками сфери освіти, вельми складне і відповідальне. З урахуванням зазначених обставин необхідно визначити, комплекс яких форм, методів, прийомів патріотичного виховання дозволить педагогам, учасникам процесу виховання досягти необхідного результату – прищепити сучасному школяреві почуття патріотизму, громадянськості і відповідні особистісні якості.

В цілому можна виділити наступні напрямки патріотичного виховання школярів:

- 1) виховання на історії та традиціях держави і суспільства;
- 2) військово-спортивне виховання;
- 3) виховання через взаємозв'язок і взаємодію шкільних та військових колективів.

Героїчні події вітчизняної історії, видатні досягнення країни в галузі політики, науки, військової справи, культури і спорту ще зберегли якості моральних ідеалів для громадян, що створює реальні передумови проведення заходів патріотичного виховання учнів. Головна мета патріотичного виховання сучасних школярів може бути сформульована таким чином: виховання патріотизму як найважливішої духовно-моральної та соціальної цінності, виховання і розвиток школяра, який володіє найважливішими соціально значущими якостями, здатного проявити їх у творчому процесі в інтересах своєї особистості, держави і суспільства.

Головним завданням патріотичного виховання, яке визначається його метою, є підвищення ефективності цієї діяльності, особливо за рахунок більш цілеспрямованого виховання школярів у душі високої соціальної активності, його соціальних і державних інститутів на активну участь у створенні та реалізації необхідних умов для виховання патріотизму у школярів як духовно-моральної та соціально значущої складової розвитку України.

Таким чином, можна зробити висновок про можливість і доцільність розгляду та реалізації патріотичного виховання сучасних школярів як педагогічної програми, що включає сукупність засобів, форм, методів, прийомів, що забезпечують досягнення цілей патріотичного виховання. При цьому основне навантаження стосовно патріотичного виховання підростаючого покоління повинні нести освітні установи, серед яких особливу роль покликані відігравати загальноосвітні школи.

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ У 6 КЛАСІ

*Н.О. Кірзик, С.Г. Кобернік
Київ, Україна*

На сучасному етапі розвитку суспільства нагальною є потреба оновлення системи освіти, впровадження інноваційних методів навчання. Зважаючи на це, інформатизація та комп'ютеризація навчального процесу є одним з першорядних завдань реформування освіти.

Методика мультимедіа є сучасною комп'ютерно-інформаційною технологією, що дає можливість учителю побудувати навчальний процес базуючись на використанні різних допоміжних засобів навчання в одній програмі. Зокрема такими засобами є: схеми, картосхеми, карти, діаграми, графіки, відео, зображення реальних об'єктів, анімація, звук. Подібні уроки надають можливість створення атмосфери зацікавленості, стимулювання учнів до висловлювання власних думок, ґрунтуючись на побаченому та почутому.

Процес навчання географії в загальноосвітній школі із застосуванням мультимедійних технологій на уроках було визначено об'єктом нашого дослідження. Предметом – мета, зміст і використання в процесі навчання географії мультимедійних технологій як засобу активізації пізнавальної діяльності учнів 6 класу. Мета роботи полягала у дослідженні теоретичних підходів і практики використання елементів мультимедійних засобів у курсі «Загальна географія». Серед основних завдань: